

WPLÝW MEDIÓW NA WYCHOWANIE - WYCHOWANIE ONLINE

Renata Mardaus

- ⊙ *„Gwałtowny rozwój techniki informacyjnej w ostatnim okresie sprawił, że możliwości porozumiewania się jednostek i grup ze wszystkich części świata są większe niż kiedykolwiek. Paradoksalnie jednak te same czynniki, które mogą prowadzić do lepszego porozumienia, mogą też pogłębić egocentryzm i wyobcowanie. Tak więc nasza epoka niesie ze sobą zarówno zagrożenia, jak i obietnice. Żaden człowiek dobrej woli nie chce, aby zagrożenia okazały się silniejsze i pomnożyły jeszcze ludzkie cierpienia.”*

Jan Paweł II

- ⦿ W Polsce definiując media – czyli środki dydaktyczne, posługujemy się najczęściej definicją zaproponowaną przez Czesława Kupisiewicza. Według tego autora środki dydaktyczne są to przedmioty, które dostarczają uczniom określonych bodźców sensorycznych oddziałujących na bezpośrednie poznawanie rzeczywistości.

- ◉ Najczęściej jednak media określa się jako środki masowego oddziaływania – mass media. Władysław Okoń środki masowej komunikacji definiuje jako "urządzenia przekazujące określone treści (komunikaty) poprzez kontakty pośrednie; do urządzeń tych zalicza się zwykle radio, film, telewizję i prasę; przekazują one różne treści posługując się obrazami, słowami i dźwiękami".
- ◉ Obecnie coraz częściej używa się terminu "nowe media", czyli te, które operują kodem cyfrowym do utrwalania i transmisji informacji. Do nowych mediów zalicza się odtwarzacze laserowe, telekopiarki, fotoskład, teletekst, wideotekst, telewizję wysokiej rozdzielczości (HDTV), telewizję satelitarną, telewizję kablową, magnetowidy i technologie teleinformatyczne.

- ⊙ Możemy wskazać na następujące funkcje mediów:
 - 1. funkcja rozrywkowa (rekreacyjna)** – media pełnią tu zadanie medium dostarczającego widzom rozrywki, zabawy, głównie poprzez zamieszczanie wywiadów z gwiazdami, różnego rodzaju produkcji serialowych, teleturniejów, muzycznych audycji radiowych, artykuły plotkarskie;
 - 2. funkcja informacyjna** – tę funkcję mediów uważa się za najważniejszą. Media wypełniają ją przede wszystkim przy wykorzystaniu bloków informacyjnych (które zapewniają widzom najważniejsze doniesienia ze świata polityki, kultury czy ekonomii), programów i audycji o naturze debat, dyskusji lub komentarzy.

- ◎ **3. funkcja opiniotwórcza** – częściowo jest powiązana z funkcją informacyjną, bowiem coraz częściej podawanie informacji jest sprzężone z ich komentowaniem, czyli tym samym wpływaniem na opinię publiczną. Przy użyciu różnego rodzaju programów i audycji, artykułów zawierających komentarze bądź opinie, szczególnie jeśli jest w nich prezentowane zdanie osób będących autorytetami dla odbiorców (np. osoby publiczne)
- ◎ **4. funkcja edukacyjno-kulturotwórcza** – w przypadku tej funkcji mamy do czynienia z chęcią przekazania odbiorcom określonej wiedzy, wyedukowania widzów oraz stworzenia pewnej kultury medialnej bądź rozpropagowywania wydarzeń z życia kulturalnego. Najczęściej media dokonują tego poprzez produkcje edukacyjne związane z kulturą, np. Teatr Telewizji, opisy, reklamy i transmisje ważnych wydarzeń kulturalnych, takich jak koncerty czy spektakle, audycje dotyczące szeroko pojętej sztuki, programy oświatowe dla dzieci, zamieszczanie recenzji;

- ◎ **5. funkcja kontrolna** – media mając duży wpływ na opinię publiczną ujawniają fakty związane z nagannymi zachowaniami i czynami pracowników publicznych, wskazują na sprawy pomijane w dyskursie przedstawicieli władz, ujawniają różnego rodzaju afery, oceniają decyzje rządu czy innych funkcjonariuszy państwowych. Można powiedzieć, iż media w tym wypadku stoją na straży i kontrolują porządek społeczny, są kimś w stylu dziennikarza śledczego.

- ⊙ **Zagrożenia płynące z nadmiernego korzystania z TV i komputera**
- ⊙ Aby zminimalizować ryzyko zagrożeń i działać skutecznie trzeba też umieć spojrzeć na problem oczami dziecka i słuchać kiedy zgłasza ono napotkane trudności.
- ⊙ Jednym z pierwszych i istotnych zadań jest zwrócenie uwagi, ile czasu dziecko spędza przed telewizorem lub komputerem. Zbyt częste i wielogodzinne korzystanie z tych mediów może bardzo destrukcyjnie wpłynąć na rozwój dziecka. Bez umiaru oglądanie TV i korzystanie z komputera sprzyja nadmiernemu pobudzeniu układu nerwowego, który u dzieci dopiero się kształtuje. Dziecko czerpie z mediów różnorodną wiedzę, która albo go rozwija, albo przyczynia się do zakłóceń w funkcjonowaniu jego organizmu.

Zagrożenia fizyczne:

- ⊙ wady wzroku,
- ⊙ skrzywienia kręgosłupa,
- ⊙ obniżenie sprawności ruchowej,
- ⊙ otyłość.

Zagrożenia psychiczne:

- ⊙ brak kontaktów i przyjaźni z rówieśnikami,
- ⊙ zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych,
- ⊙ brak orientacji w realiach rzeczywistości,
- ⊙ osłabienie systemu nerwowego: zmęczenie, znużenie, rozkojarzenie, nocne lęki, mówienie przez sen,
- ⊙ zaburzenia pamięci,
- ⊙ agresja, złośliwość, kłamstwo: zatarcie granic pomiędzy dobrem a złem,
- ⊙ pożądlivość i konsumpcyjny tryb życia,
- ⊙ niekontrolowane i nieadekwatne do sytuacji reakcje.

Zagrożenia moralne:

- ⊙ brak pozytywnych wzorców (agresja, przemoc...),
- ⊙ zakłócenie prawidłowego rozwoju moralnego dzieci i młodzieży (niszczenie pragnienia bycia dobrym, znieczulenie na zło i grzech, przyzwolenie na agresję).

Zagrożenia społeczne:

- ⊙ zachowania nieetyczne,
- ⊙ rozluźnienie więzi międzyludzkich (brak aktywności społecznej),
- ⊙ utrata racjonalnej selekcji wiadomości na sensowne i nic nie warte.

Zagrożenia intelektualne:

- ⊙ zubożenie psychiki i ograniczenie możliwości intelektualnych (lenistwo umysłowe, obniżenie sprawności myślenia abstrakcyjnego)
- ⊙ bezkrytyczne zaufanie do możliwości „maszyny”,
- ⊙ „szok informacyjny”.

Objawy odstawienia pojawiają się wśród dzieci, którym rodzice ograniczają dostęp do komputera :

Dzieci coraz wcześniej dostają komputer od rodziców, którzy liczą, że dzięki temu ich pociecha będzie mogła rozwijać swoje zainteresowania i wiedzę. Początkowo tak jest, jednak przejście od produktywnego wykorzystania nowych technologii do ich nadużywania jest płynne i często umyka uwadze rodziców.

- W pewnym momencie dziecko zaczyna opuszczać się w nauce, zachowuje się nieco inaczej, jest bardziej przemęczone niż zwykle często w wyniku zarywania nocy przez komputerem. Jest to moment, w którym rodzice z reguły orientują się, że coś jest nie tak. Następnie próbują interweniować i ograniczać kontakt dziecka z komputerem różnymi sposobami. Początkowo rozmawiają z dzieckiem, które obiecuje poprawę a w rzeczywistości zaczyna okłamywać rodziców co do czasu spędzonego w sieci. Gdy to nie daje efektów, rodzice zabierają dziecku komputer lub odłączają Internet, co nierzadko wywołuje u dzieci objawy odstawienia typowe dla osób uzależnionych. Dzieci stają się agresywne i buntują się, nieraz dochodzi do przemocy i rękoczynów.

- Warto jednak pamiętać, że rozwiązaniem problemu nie jest kompletne odcięcie dziecka od komputera ponieważ często za jego pośrednictwem odrabia lekcje i uczy się. Problem nadużywania Internetu nie jest problemem jednej osoby a całej rodziny, której inni członkowie często także dużo czasu spędzają przez komputerem, przed telewizorem czy korzystając ze smartfonów. Dlatego ważne jest by przy rozwiązywaniu problemu nadużywania Internetu u dziecka byli obecni wszyscy członkowie rodziny – zwiększy to skuteczność podjętych działań oraz sprawi, że dziecko poczuje wsparcie bliskich mu osób i tym łatwiej będzie mu zerwać z dotychczasowymi przyzwyczajeniami.

- ◉ Jednocześnie brakuje specjalistów, którzy udzielaliby pomocy rodzinom dotkniętym tym problemem. Zjawisko uzależnienia dzieci od Internetu jest bagatelizowane, tłumaczone trudnym wiekiem, nie dzieje się tak w przypadku innych uzależnień np. od narkotyków. Społeczna świadomość problemu jest bardzo ograniczona i rodzice, którzy zwracają się do szkół czy straży miejskiej nie otrzymują często żadnego wsparcia. Nie ma także zintegrowanego systemu, który automatycznie kierowałby dzieci dotknięte uzależnieniem na terapie

CZŁOWIEK WSPÓŁCZESNY STAŁ SIĘ
NIEMAL SYNONIMEM KOGOŚ
UZALEŻNIONEGO. W NASZYCH
CZASACH POWAŻNYM
ZAGROŻENIEM JEST NIE TYLKO
ALKOHOLIZM CZY NARKOMANIA,
ALE TAKŻE UZALEŻNIENIE OD
TELEWIZJI, KOMPUTERA I
INTERNETU.

- ⊙ Problemy wychowawcze, trudności i niepowodzenia szkolne bywają często ściśle powiązane z nimi. Ich wzajemny związek jest często niedostrzegany i lekceważony przez rodziców. Telewizja jest obecnie najpopularniejszym środkiem masowego przekazu, a jej oglądanie stało się najczęstszą formą spędzania wolnego czasu dzieci, młodzieży rodziców ludzi dorosłych. Wielu rodziców to zadawała, mają swoje pociechy pod kontrolą, a one nie absorbują ich swoimi problemami.

- Agresja w filmach lub grach komputerowych to wprowadzenie do podświadomości dziecka komunikatów potęgujących to zachowanie i upośledzających wyobraźnię, rozbudzających skłonności do stosowania przemocy w kontaktach rówieśniczych. W dziecku z czasem powstaje przekonanie, że przemoc i gwałt jest w życiu czymś normalnym. Najbardziej szkodliwa jest przemoc prezentowana przez akceptowaną postać lub ukazywana w kontekście humorystycznym. Takie sceny znieczulają dziecko na agresję, powodują, że dziecko obcuje z fikcją, nieprawdą, sztuczną rzeczywistością, w której radość nie jest radością, ból nie jest bólem, śmierć nie jest śmiercią. Zabijanie i śmierć przedstawiona jest groteskowo, zwykle brak jest kary, nie mówi się o sumieniu, poczuciu winy i krzywdy. Nie ujawnia się tego, co dzieje się z rodziną zamordowanego, co ona odczuwa, jak dalej żyje. Dziecko przed ekranem telewizora traci żywą fantazję, inicjatywę, oryginalność, zatracą siebie. To, co w dziecku jest autentyczne, zostaje zablokowane i zniszczone.

- ◉ Dzienniki telewizyjne (ze względów czysto komercyjnych) praktyczne 90 procent swojego czasu przeznaczają na informowanie o działaniach policji, sądów, będących reakcją tych instytucji na akty terroru, przemocy, gwałtów. Natomiast w realnym nietelewizyjnym świecie z przemocą nie spotykamy się aż tak często. Zjawisko przemocy w życiu codziennym rośnie, ale nie zdominowało jeszcze naszego życia.
- ◉ W ten właśnie sposób można wykształcić u młodego widza negatywny system wartości i norm. Młodzi ludzie, których osobowość, postawy i hierarchia wartości są w fazie kształtowania, gotowi są przyjąć za prawdę wiele fikcyjnych sytuacji oraz zachowań przedstawionych w mass mediach.
- ◉ Wzory telewizyjnych bohaterów odgrywają przy tym bardzo duże znaczenie w życiu dzieci i młodzieży, która nierzadko stara się naśladować je, czy to poprzez powielanie samego zachowania ulubionej postaci, czy też przez naśladowanie prezentowanej przez nią mody, a także często wulgarnego języka.

TELENOWELE

Od jakiegoś czasu modne stały się telenowe. Wymyślone sytuacje są bardziej kolorowe od naszej codzienności. W wielu domach powstał niemal rytuał związany z obowiązkiem oglądania kolejnego odcinka serialu. Często domownicy rzucają swoje zajęcia i gromadzą się wokół telenoweli. Większość tego rodzaju produkcji filmowych zwalnia od myślenia i działa tylko na emocje.

PROBLEM UZALEŻNIENIA

Uzależnienie od komputera przejawia się najczęściej w postaci uzależnień od gier komputerowych (głównie dzieci) oraz od Internetu (głównie młodzież i dorośli). Podobnie jak w przypadku uzależnienia od telewizji dziecko czy nastolatek zwodzi rodziców, że za chwilę skończy i zajmie się nauką czy innymi obowiązkami. W rzeczywistości ta „chwila” trwa kolejne godziny. Spędzanie wielu godzin przed komputerem najczęściej oznacza poświęcenie czasu na bardzo nieraz szkodliwe psychicznie i moralnie gry komputerowe albo na „surfowanie” w Internecie, często w poszukiwaniu treści pornograficznych czy innych bodźców, które są szczególnie szkodliwe w wieku rozwojowym. Coraz częściej Internet oraz poczta elektroniczna, a także „czaty” i grupy dyskusyjne stają się dla nastolatków miejscem kontaktu z sektami i dealerami narkotyków.

- ⦿ Jeżeli danemu dziecku czy nastolatkowi trudno obejść się bez komputera czy Internetu, gdy zamiast odrabiać lekcje, uprawiać sport czy rozmawiać z rodzicami myśli jedynie o tym, by jak najszybciej zasiać do komputera czy przed telewizor, jeśli brak tych środków rodzi w nim podrażnienie, a czasami nawet agresję to mamy do czynienia **z uzależnieniem od mediów elektronicznych**

NIE POPADAJMY W PARANOJĘ!

Nie można jednak dziecka całkowicie izolować od telewizji czy komputera, należy go nauczyć właściwego korzystania z tych źródeł informacji, aby nad nimi panował, a nie był ich niewolnikiem. Należy uświadomić dziecku gdzie kończy się filmowa fikcja, a zaczyna się realna rzeczywistość.

- ◉ W obliczu negatywnych konsekwencji uzależnienia od mediów elektronicznych odpowiedzialni rodzice powinni przede wszystkim dać odpowiedni przykład. Chcąc ograniczyć korzystanie z tych mediów musimy zmienić przede wszystkim własne przyzwyczajenia. Nie można dziecka nauczyć czegoś, czego samemu się nie praktykuje. Być może dzieci byłyby skłonne do rezygnacji, gdyby nie nałóg, z którego nie chcą zrezygnować rodzice.
- ◉ Im więcej czasu spędzamy na oglądaniu mało wartościowych programów telewizyjnych tym mniej czasu poświęcamy naszym dzieciom

- ⦿ Uzależnienie nie grozi w tych rodzinach, w których rodzice nie siedzą godzinami przed telewizorem czy komputerem, ale poświęcają sobie wzajemnie dużo czasu, rozmawiając o bieżących wydarzeniach i problemach, asystują dzieciom przy odrabianiu lekcji, wychodzą na wspólny spacer. W takich domach nie trzeba nawet ustalać konkretnych godzin korzystania z mediów elektronicznych.

DROGA DO ZASAD

- ◉ W większości rodzin warto jednak wprowadzić określone **zasady korzystania z telewizji, komputera czy Internetu** dla dobra naszych dzieci. Najważniejsze z nich to:
- ◉ Dzieci nie korzystają z telewizji i komputera dłużej niż 2 godziny dziennie, podczas wspólnego posiłku telewizor jest bezwzględnie wyłączony
- ◉ Oglądają takie programy, które zawierające wartości edukacyjne, a filmy dostosowane do ich wieku o niewielkim ładunku emocjonalnym (szczególnie ważne w przypadku dzieci nadpobudliwych psycho-ruchowo)
- ◉ Wykorzystują gry i programy komputerowe edukacyjne
- ◉ Nie oglądają filmów i nie korzystają z gier komputerowych, których treść sprowadza się do zabijania i niszczenia
- ◉ Mają określoną godzinę, po której nie wolno zasiadać przed telewizorem czy do komputera, gdyż powinni udać się już na spoczynek

RODZICE POWINNI

- ◉ Pilnować, w jaki sposób dzieci i młodzież wykorzystują komputer podłączony do sieci Internet
- ◉ Wprowadzić i konsekwentnie przestrzegać zasadę „najpierw obowiązki (nauka, pomoc w domu) - potem komputer”
- ◉ Kontrolować osobiście, jakie strony internetowe, gry, programy wykorzystują ich dzieci (można spotkać strony o niewinnie brzmiących nazwach zawierające toksyczne treści - najczęściej przemoc i pornografię)
- ◉ Organizować dzieciom alternatywne formy spędzania wolnego czasu
- ◉ Jeżeli nie mają możliwości bezpośredniej kontroli pracy dziecka z komputerem, powinni stosować różnego rodzaju zabezpieczenia i programy nadzorujące, które będą utrudniać dostęp do treści przez nas niepożądanych oraz pozwolą nam na późniejszą weryfikację rzeczywistego wykorzystania komputera.

- ◉ Telewizor i komputer nie może zastąpić życia rodzinnego, nie może stać się główną formą spędzania wolnego czasu, jedyną zabawą. Roztropni rodzice nie zabraniają używania komputera, telewizji czy Internetu, ale uczą dzieci odpowiedniego korzystania z tych możliwości. Urządzenia te nie mogą być traktowane jako jeszcze jedna zabawka, którą można się bawić całymi godzinami. Gdy rodzice korzystają z tych mediów w związku z pracą zawodową albo po to by aktualizować i poszerzyć swoją wiedzę czy umiejętności wtedy dziecko wie, że jest to przede wszystkim narzędzie pracy, a nie tylko rozrywki.

- ◉ Należy uświadomić dzieci, że media elektroniczne przybliżają ludzi i świat, umożliwiają poznawanie innych kultur, zwyczajów innych narodów, rozwijają zainteresowania, przybliżają świat roślin, zwierząt, zjawisk przyrodniczych, wzbogacają naszą wiedzę. Rozwijają pozytywne uczucia, sprawiają, że lepiej rozumiemy problemy innych ludzi szczególnie chorych, niepełnosprawnych i samych siebie.
- ◉ Przy wyborze programów telewizyjnych czy komputerowych należy brać pod uwagę ich **wartość edukacyjną, ładunek emocjonalny i czas emisji.**

WSPÓLNE OGLĄDANIE
WARTOŚCIOWYCH FILMÓW,
PROGRAMÓW TELEWIZYJNYCH,
KOMPUTEROWYCH, INTERESUJĄCYCH
STRON WWW UMOŻLIWIA
NAWIĄZANIE I UTRZYMANIE
DODATKOWYCH WIĘZI RODZINNYCH
ORAZ POZWALA NA KOMENTOWANIE
OGLĄDANYCH OBRAZÓW TAK, ABY
DZIECKO NIE PRZYJMOWAŁO ICH
BEZKRYTYCZNIE.

Bibliografia

- ◉ S. Juszczak: Człowiek w świecie elektronicznych mediów – szanse i zagrożenia
- ◉ M. Drzewiecki: Wychowanie w dobie ponowoczesności
- ◉ M. Drzewiecki: Uzależnienie od komputera Internetu – Wychowawca nr6 2003r.
- ◉ A. Zwoliński: W sieci Internetu – Wychowawca nr6 2003r.
- ◉ <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU9866>
- ◉ <http://eszkola.pl/wos/funkcje-mediow-4497.html?strona=2>
- ◉ <http://www.saferinternet.pl/pl/3613-objawy-odstawienia-pojawiaja-sie-wsrod-dzieci-ktorym-rodzice-ograniczaja-dostep-do-komputera>